

Утехіна І.С., студентка,

Науково-навчальний Юридичний інститут

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник: **Малярчук Н.В.**, к.ю.н., доцент

СЛУЖБОВІ ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕННІ НА ВЧИНЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ НА БОРТУ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується під час здійснення провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до українського порту[1].

Повітряні судна - це апарати, що підтримуються в атмосфері у результаті їх взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні (п. 79 ст. 1 Повітряного кодексу України), і належать до об'єктів цивільної авіації України [2].

Порядок кримінального провадження на території України визначається кримінальним процесуальним законодавством України, до складу якого входить Конституція України, - міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК та інші закони України. Із системного аналізу КПК вбачається, що публічні засади є пріоритетними порівняно з інтересами окремих громадян. В Україні, як і в більшості країн світу, велика увага завжди приділялась процесуальним правам суб'єктів кримінального провадження. Проте інноваційні норми КПК та їх прив'язка до різних спеціальних підзаконних актів, які, по суті, спрямовані на гарантування виконання завдань кримінального провадження і повинні забезпечувати ефективне правове вирішення питань про можливість розкриття злочину, доведеність його вчинення тією чи іншою особою, притягнення її до належної відповідальності, шкоди громадянину чи державі, охорону прав,

свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також, щоб жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження було застосовано належну правову процедуру.

Важливу роль у здійсненні невідкладних слідчих та інших дій з розслідування обставин правопорушень традиційно відіграє капітан судна або інші уповноважені ним члени екіпажу з числа керівного складу.

Капітан судна забезпечує учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право заявляти клопотання і подавати скарги рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі потреби послугами перекладача в порядку, передбаченому КПК. Під час здійснення кримінального провадження на судні відомості досудового розслідування можуть бути розголошені лише з дозволу капітана судна і в тому обсязі, в якому він визнає це можливим. У необхідних випадках капітан судна попереджає осіб, яким стали відомі дані досудового розслідування у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу [4].

Капітан судна під час перебування судна за межами України зобов'язаний невідкладно прийняти заяву, повідомлення про кримінальне правопорушення. Усні заяви заносяться до протоколу, який підписується заявником[3]. Капітан судна, який прийняв заяву від потерпілого, під розпис вручає йому пам'ятку про процесуальні права та обов'язки потерпілого, які передбачені ст. Така ж пам'ятка під розпис вручається також особі, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з чим вона, після початку провадження, подала заяву про її залучення до нього як потерпілого[4].

Якщо капітан судна самотійно виявив або йому з іншого джерела стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на судні, він складає про це рапорт. Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення, рапорти реєструються у книзі обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, яка зберігається у службовому приміщенні капітана судна. [4].

З метою забезпечення кримінального провадження капітаном судна може бути застосовано тимчасове вилучення майна підозрюваного на підставах та в порядку [4]. Тимчасовим вилученням майна є фактичне позбавлення підозрюваного можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним його майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення. Капітан судна під час тимчасового вилучення майна або негайно після його здійснення зобов'язаний скласти відповідний протокол, а також забезпечити схоронність такого майна [3].

Капітан судна зобов'язаний забезпечити доставляння затриманої особи до підрозділу органу державної влади на території України, уповноваженого на тримання затриманих осіб, і повідомлення про факт законного затримання слідчому органу досудового розслідування за місцем проведення досудового розслідування в Україні [4].

Подальше досудове розслідування кримінального правопорушення здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки морського, річкового, повітряного судна України. Після продовження досудового розслідування на території України службові особи, які здійснювали процесуальні дії, залучаються до нього слідчим компетентного органу досудового розслідування як свідки і зобов'язані надавати пояснення слідчому щодо проведених процесуальних дій. Водночас потрібно пам'ятати, що надання будь-якої переваги одній зі сторін кримінального провадження може завдати серйозної шкоди та призвести до ухилення особи, яка вчинила злочин, від відповідальності, а отже, до порушення законних прав потерпілої особи та/або правопорушника. Зазначена проблема є актуальною, але в науковій літературі вона поки що належно не висвітлена. Попри те що свою позицію стосовно КПК висловили чимало науковців, на сьогодні є лише поодинокі публікації з досліджуваної проблеми у фахових виданнях.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2013.- № 9-10, № 11-12, № 13.- ст.88.

2. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року № 3393-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 48-49.- ст.536.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України // наук.-практ. комент. (зі змінами та допов., станом на 01.12.2012 р.) // за заг. ред.: В. Г. Гончаренко, В. Т. Нор, М. Є. Шумило. - К.:Юстініан, 2012.-1328с.

4. Кримінальний процес України в питаннях і відповідях // навч. посіб. // Л. Д. Удалова. – К.: Скіф ; Х.: Бурун и К, 2013.-256с.